

Fuhani
Aho

Rautatie

SUOMI 100 VUOTTA

WSOY-KLASSIKOT

JUHANI AHO

Rautatie

ELI KERTOMUS UKOSTA JA AKASTA, JOTKA
EIVÄT OLLEET SITÄ ENNEN NÄHNEET

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Tämä kirja on painettu Suomessa,
vuonna 1860 perustetussa Bookwellin kirjapainossa.

Teoksen ensimmäinen painos ilmestyi 1884.

Kannen maalaus Susanne Gottberg
Teoksen valokuvaus Jussi Tiainen © Kuvasto 2017

Graafinen suunnittelu Martti Ruokonen

ISBN 978-951-0-42537-4

WSOY 2017

Ensimmäinen luku

PAKKANEN PAUKKAA NURKISSA, räiskää pitkin aidan selkiä ja seuloo huurua puihin ja pensaisiin. Aurinko kultaa kirkon ja tapulin ristejä, paistaa hauskaasti härmäiseen koivikkoon ja valaisee joka savupatsaan, joita kiemuroitellen kumpuilee piipuista ja lakeistorvista läheltä ja kaukaa. Tie ei ihan juuri kuolemataankaan huuda reen jalaksen alla, vaikka surullisesti ja toivottomasti se valittelee.

Kuusen latvassa kyyhöttää harakka, kaula lyhyenä ja paksuna, pää höyhenien sisässä. Se on jo päivän valetessa männiköstä yöpuultaan pellon takaa liikkeelle lähtenyt, lentänyt riihen peräitse ja navetan yli ja istuutunut pappilan puutarhaan, jossa aivan yksinään seisoo kuusi koivujen keskessä.

Ei ole harakka vielä aamiaista saanut, ei aukea kyökin ovi eikä näy ajavata pappilan pihalla. Eilen hyvä piika nakkeli tähteitä harakalle ja eilen kun yksi hevosensa kanssa kartanolta lähti, niin toinen tuli...

Joku tuolta sakastin perästä nytkin ajaa – tuleekohan se?... Ei tule pihaan, jäälle kääntyy, pappilan alitse ajaa, vitkalleen kituuttaa jäätä pitkin, hevonen huurussa ja miehen parta... Harakan mieli käy surulliseksi, sillä on nälkä ja vilu... ei nyt siallekaan naura, vanhalle ystävälle, joka

tuolla pahnansa ovella tongiskelee... eilen tuolle vielä saattoi nauraa, nyt ei viitsi.

Harakka vaipuu yhä syvemmälle höyheniensä sisään, ei huoli kiinnittää huomiotaan mihinkään... eikä ajatella mitään.

Eikä harakka huomaa, että niemen takaa jäätä myöten lähestyy hevoismies, kohoaa termästä pihaan, seisottaa hevosensa kyökin eteen, nykäsee ohjaksia, ajaa vielä vähäsen ja kääntää koivua kohti, joka kasvaa toisella puolen pihaa portin pielessä.

– Ptuu! – ptuu! –

Nyt vasta harakka hänet huomaa, kikahtaa, keikahuttaa purstoaan, hänen sydämmensä hypähtää ilosta ja hän laskeutuu alas puutarhan aidan seipäeseen.

Mies sitoo hevosensa koivuun, asettaa loimen selkään, kaataa kauruja vasuun, panee sen eteen ja korjaa kerta vielä lointa...

– Eikö tuo nyt ehkä pysyne?

Kun harakka huomaa, että mies poistuu kyökkiin päin, kopistelee jalkojaan ja aikoo astua sisään, muuttautuu hän portin pielessä kasvavan koivun latvaan ja katselee pää kallellaan oksien lomasta alas. Ja kun ei miestä enää näy, laskeutuu hän alimmalle oksalle ja nyt sitä jo naurattaa... olisi siellä jo ottamista, kun vaan uskaltaisi. Harakka hypää maahan, hevonen luimistaa korviaan, ja harakkata yhä imelämmin naurattaa.

Rovasti seisoo kammarinsa ikkunassa ja puhaltelee pitkiä savuja piipustaan lasia vasten. Hän on katsellut ja odottanut, tokko harakka uskaltaisi siepata jotakin. Ja odottaessaan hän hymyilee eikä polta silloin...

– Ähäh – ähäh! jopahan sai siepatuksi... mitähän lie saanut...!

– Rovasti olisi niin hyvä ja ottaisi kahvia, sanoo piian ääni selän takana.

– Panehan sinne pöydälle. – Kes – kes! nyt se taas, nyt se taas – eläppäs, eipä tamma annakkaan!... eikö se ole Korventaustan Matin tamma?

– Sen kai se lie, kosk’ on itse Matti kyökissä... kuuluisi olevan asiata rovastille –

– Käske sen tulla tänne... mitähän sill’ on asiaa?

– En kysynyt.

– Taitaa olla jyvän maksussa, kosk’ on säkkejä reessä... sano, että tulee ulko-oven kautta.

Rovasti istuu keikutuoliinsa, panee piippunsa lattialle pöydän jalkaa vasten pystyyn ja rupeaa juomaan kahviensa. Mutta aina hän vähä väliin ojentautuu ta’apäin, jotta näkisi harakan ja Matin hevosen.

– Eipä se nyt uskallakaan enää...

Tamma on takajalallaan potkaissut ja harakka on lentänyt aitan katolle. Siellä se nyt surkumielin alas maahan katselee.

Matti jo kolistelee porstuassa.

– Hyvää päivää, herra rovasti!

– Päivää – mitäs Matille kuuluu?

– Ei tuota mitään erinäistä, mitä vaan rovastille... on tuo vähän kuivakka ilma.

– Kaksikymmentä raatia on pakkasta. – Matti istuu, onhan siinä puuta.

– Onpa tuota saanut istuakin. – Vai on kaksikymmentä raatia pakkasta? –

– Eilen oli kolmekymmentä.

– Vai oli eilen kolmekymmentä.
– Kotoapäinkö se Matti ajelee?
– Kotoapäinpä sitä – olisin minä arentijyvään maksussa, jos rovastin kävisi laatuun ruveta ottamaan. Ei ole ennen tullut tuoduksi, mutta eilen sanoi Liisa: »Mene nyt huomenna arentijyvät viemään... rovasti saattaa luulla, ett’et ehkä maksakaan –»

– Ennättääpähän nuo vielä –
– Kun olisi vastaanottomiestä, ajaisi suoraan makasiinin eteen, – niin sitten saisi risua tamman syömään?
– On kai siellä pirttikammarissa pehtori. – Matti tulee sitten tänne tupakalle...

Kun Matti oli mennyt, keinutti rovasti taas tuolinsa niin, että näki ikkunasta pihalle.

Sika oli yhyttänyt reen ja repi parhaallaan reikää säkin kylkeen. Loimi oli pudonnut maahan hevosen selästä... sen oli yhyttänyt toinen sika ja kieritteli sitä lumessa. Harakka hyppeli milloin minkin ympärillä ja ponnisteli kumpaakin vuorotellen selästä. Tamma helisteli tiukujaan ja luimisteli.

– Hö-öss! – Siat! – ärjäsi Matti jo rappusilla, tempasi kartanolta luudan varren ja juoksi hätään. Sai lyödyksi selkään sitä, joka säkkiä repi. Se vinkasi pahasti, hyppäsi syrjään ja survasi toista kylkeen. Vähän matkaa ne siitä yhdessä juoksivat, jäivät sitten kuuntelemaan, päät toisisaan kiinni. Mutta harakka lensi kiiruusti toiselle puolen pihamaata. Rovastista oli tämä niin hupaista, että täytyihän hänen sitä ihan ääneensä nauraa.

Matti juoksi pirttiin, tuli sieltä pehtorin kanssa ja ajoi hevonsensa makasiinin eteen. Siat aikoivat tulla perästä,

mutta kun Matti taas ärjäsi äkäisesti, eivät uskaltaneet. Vaan harakka liiteli kuusesta alas reen sijalle ja alkoi aamiaisensa.

– On se äijä vielä aika vankka, vaikk’ on pieni, tuumaili rovasti itsekseen, kun näki Matin kantavan suurta säkkiä reestä makasiiniin. – Minä en jaksaisi, vaikka olen nuorempi mies...

Rovasti alkoi keinua lyhyeen keinutuolissaan ja puhallella savuja ylös kattoa kohti...

– Ei sillä vaan ole yhtään lasta... (Rovastilla niitä oli jo seitsemän).

Savuympyrät vaelsivat puolikatossa, isonivat, kohosivat ylemmäksi, koskivat kattoon, kilpistyivät takaisin, hajosivat ja erisivät useiksi pieniksi ympyröiksi...

– ...ei ole lapsia, vaikk’ on ollut naimisissa enemmän aikaa kuin moni muu... kuinka kauvan lie ollutkaan. Mikähän siinäkin lie, että muutamilla on, muutamilla ei?

Niin olikin, ett’ei Matilla lapsia ollut. Vaimo hänellä oli, Liisa, mutt’ei muuta joukkoa mitään. Kahden ne asuivat Korventaustan pienessä mökissä pappilan metsäsaralla. Vanhoja ne olivat molemmat, olivat jo olleet kauvan... ja pieniä. Pieni oli hevonenkin, tammarupukka, vaikka riski, ja pieni oli Liisan lehmä. Muusta maailmasta ne eivät paljoa tienneet eikä muu maailma niistä. Muutamia kertoja vuodessa ne vaan ihmisten ilmoissa kävivät... kirkossa joulunpyhinä, kolmena pyhänä peräselleen, juhannuksena ja pitkänäperjantaina ripillä. Tammikuun lopulla toi Matti sitten tavallisesti arentijyvät rovastille ja vaihtoi ruustinnalta kehruuksia Liisalle. Sillä välin elelivät sydänmaassaan. Matti kaatoi keväällä pienoisen

kasken, poltti sen seuraavana kesänä ja kylvi, muokkasi peltotilkkunsa ja pani toisenpuolen rukiiksi, toisen potatiksi. Sitten hän heinäaikana keräili yhdessä Liisan kanssa ahoilta ja purojen varsilta heinät hevoselle ja lehmälle. Syksyn tullen ja talvikaudet pyydyskeli Matti lintuja ja jäniksiä; pyssyä ei Matti ollut ikipäivinä kädessään käyttänyt. Liisa auttoi Mattia kesillä ulkotöissä, ruokki talvella lehmän, porsaan ja kissan ja kehräsi sitten mikkelistä lähtien helluntaihin saakka ruustinnalle villoja ja liinoja. –

– Vielä se on riski mies tuo Matti, sanoi pehtori, kun tuli Matin kanssa makasiinistä ja Matti heitti melkein tyhjän säkkinsä rekeen.

Matista oli aina mieleen, kun häntä riskiksi mieheksi sanottiin. Mutta aina hän kuitenkin siihen virkkoi:

– Mitäpä tuota minun riskiydestäni, vanhan miehen... ei pidä pilkata vanhaa miestä... riskimpihän toki pehtori on itse.

– En toki ole... mitä se Matti nyt sanoo... vai ei Matti ole riski, kun kantaa selässään puolen tynnörin säkin?

– Eihän siinä toki ollut kuin vähän päälle kymmenen kapan.

– Onpa sitä maar siinäkin.

– Mitäs minä nyt enää, mutta toista se oli silloin nuorra miessä ollessa... – Ja Matti kertoi kiiluvain silmin saman kertomuksensa, jonka joka kerta ennenkin jyvän maksussa käydessään oli kertonut. Se kertomus oli semmoinen, että kun hän vielä renkinä ollessaan tässä samassa pappilassa oli kerran ollut riihtä puimassa ja kun säkkiä kannettiin riihestä aittaan, niin ei muuan renki – laiska

vetelys, mikä lie ollut, vaikka oli iso – ruvennut osastaan kantamaan... sanoi vaan, ett’ei hän jaksaa.

– »Eikö noita ehkä saatane ilman sinuakin», oli Matti sanonut, vääntänyt säkin kummallekin olkapäälleen ja sanonut vielä sille rengille, että »jos haluttaa – hyppää itse säkkien päälle, niin pääset riikyydillä pihaan...» – Silloinpa oli pehtori tuonut rovastivainajalta (tämä nykyinen oli jo kolmas sillä sijalla Matin muistin aikaan) ... tuonut ryypyn.

– Vaan mitäpä nyt enää jaksaisin vanha mies... ei minusta enää ryypyn tienaaajaksikaan.

– Ja eikö se Liisa siitä pitäen Mattiin mielistynyt? sanoi pehtori, joka ei ollut yskää ymmärtävinään.

– Mitähän lie tehnyt. – Soh, tamma –

Matti käänsi hevosensa takapihalle päin. Pehtori hypäsi kannoille.

– Siitä pitäenpä hän se oli, kun Liisa ajatteli Matista, että tuo se nyt on se minun... kyllä minä tiedän!

Pehtori puheli siksi näin, kun tiesi, että se puhe oli Matista mieleen. Vaikka pehtori muuten oli ylpeänlainen mies, niin välistä hän laski leikkiä.

– Kyllä se oli, totta puhuen, siitä pitäen, kun se Liisa mielistyi minuun, vaikka ei se sitä ole kuulevinaankaan, kun sille sitä sanoo. – »Elä tok’, huono rahjushan olet ollut kaiken ikäsi!» vaan sanoo, vaikka ei se niin ajattele.

– Eikös se ole itse Liisa sitä Matille tunnustanut siitä pitäen ruvenneensa tykkäämään?...

– Mistä se pehtori kaikki tietää?

– Niin ovat ihmiset kertoneet.

– Eiköhän pehtori omasta päästään –?

– En minä – niin kuului Liisa itse sanoneen –
– Liisa itsekö? – ei se sitä sanomaan mene, vaikka kyllä minä sen siltä tiedän, että niin se oli – luuli ennen rahjismieheksi, mutta silloinpas näki. – Maasta se pienikin ponnistaa.

Matti oli ajanut hevosensa kujan eteen.

– Liisakin oli ennen riski tyttö.

– Noo! – (Matti repäsi rinnuksen rivakasti auki) liekö tuo nyt niinkään... semmoinen tavallinen terve ihminen –

Matti sitoi hevosensa reen sepiin kiinni ja katseli viekkaalla silmällä pehtoriin...

– Entäs pehtori – mitenkäs se on sen asian kanssa? ... kertoipa se Liisa vähän joulunpyhinä merkinneensä, että –

– Että mitä?

– Että kyökkipiika ja pehtori – ja yhä viekkaammin katseli Matti pehtoria...

– Minäkö? – Ei!... akkain puheita! – Pankaahan toki vähän enemmän jauhoja appeesen –

– Kyllä tämä riittää.

Pehtori päätti hämmästyttää Mattia uutisella. Sentähdenhän hän oikeastaan oli ruvennutkin puheisin...

– Ei taida Matti tietää, että minä tulen kohta tatsuunamieheksi rautatielle...

– Niin miksikä mieheksi?

– Tatsuunamieheksi.

– Mikä mies se on se –?

– Se on semmoinen mies, joka näyttää rautatielle tietä, että osaa kulkea, kun tulee tatsuunaan... päivällä lakua ja

yöllä lyhtyä, valkeata, jos saa ajaa sivuitse, mutta punaista, jos pitää seisottaa. – Se on hyvä virka...

Matista se oli aivan kumma virka. Ei hän sitä kuitenkaan pehtorille sanonut.

– No, minkätähden se pehtuori lähtee pois tästä talosta? sanoi Matti siihen sijaan.

– Rovasti on sukua Lapinlahden inspehtorille ja minä tulen Lapinlahden kirkonkylään.

– Ei taideta tarvita täällä omassa kirkonkylässä semmoista tien näyttäjää –? sanoi Matti.

– Mitäs sitä täällä, kun siellä on rautatie –

– *Rautako* tie?

– Se, joka kulkee Oulusta Kuopioon... ja pääsee sitä myöten ulkomaillekin, vaikka Helsinkiin, jos tahtoo.

– Sitä tietäkö?

– Niin, niin, ei muuta kuin istut vaunuun vaan –

– Niin pääsetkö vaikka Helsinkiin?

– Yhtä kyytiä –!

– Eikö pidä syöttääkkään välillä?

– Ei tarvitse... rautatien hevoset syövät juostessaan... tietääkö Matti, mitä ne rautatien hevoset syövät?

– En minä häntä –

– Ne syövät halkoja –

– Elkää toki pehtori vanhaa miestä... vai juostessaan halkoja? ... en usko kuitenkaan.

– Halkoja ne syövät, vakuutti pehtori. Mutta Matti katkasi aina kaikki puheet, kun huomasi, että häntä narrattiin... ei hän ollut enää pehtoria kuulevinaankaan, puri huulensa yhteen ja työnsi valmiin appeen hamuilevan tammansa eteen.

Pehtorista ei enää maksanut vaivaa ruveta selittelemään; hän heitti avain-nipun olalleen ja lähti vihellellен pirttiin päin.

– Luuli saavansa narratuksi – petyit, mies parka.

Matti peitti huolellisesti hevosensa loimella ja nahkasilla ja lähti rovastin puheille.

– Nyt ne mitattiin jyvät... kaksitoista kappaa... sen verran sitä pienestä mökistä, – sanoi Matti, kun oli tullut sisään ja istunut oven suuhun sille arkulle, jossa kirkonkirjoja kinkerille kuletettiin.

– Matti istuu peremmäksi – onhan täällä tuolejakin.

– Kyllä minä tässäkin.

– Täss’ olisi piippu ja tupakkaa on tuolla. – Rovasti toi Matille piipun ja neuvoi tupakka-astian kakluunin reunalta.

Matti pisti piippuun, raapasi tulta ja sammutti tikun hyppysissään... sitten kantoi hän sen varovasti uuniin. – Vähän aikaa istuivat Matti ja rovasti mitään puhumatta. Rovasti keinutti keinutuoliaan ja Matti puhaltua tuhatteli pieniä savuja pitkän piipun varren päästä.

– Tervennäkös se on saanut Matti olla? kysyi sitten rovasti.

– Tervennähän tuota on saanut Luojan avulla olla... vanhuushan se kuitenkin vaan väliin tahtoo...

– Eihän Mattia toki vielä vanhuus... riski mies, kun kantaa vielä selässään puolen tynnörin säkin.

– Mistä se rovasti on sen kuullut?

– Näinhän minä sen omilla silmilläni, kun kantoi selässään, niinkuin ei mitään –

– Niinkuin ei mitään? – Heh! – heh! – heh! – vai näki rovasti sen –?

– Minä vaikka olen nuorempi mies, en jaksaisi liikauttaakaan.

– Kyllä rovasti toki jaksaisi – jaksoinhan sitä minäkin ennen nuorra miessä olessani. – Ja Matti kertoi rovastille, että hän kun tässä samassa pappilassa entisen rovastin aikana renkinä ollessaan kerran oli ollut riihä puimassa, ja kun säkkiä piti riihestä makasiiniin kannettaman, niin ei muudan renki – laiska vetelys mikä lienee ollut, vaikka oli iso – ruvennutkaan osastaan kantamaan... ei sanonut jaksavansa. Mutta silloin väänsi Matti kaksi säkkiä selkäänsä ja sanoi vielä sille rengille, että »jos tahdot, hyppää itse vielä säkkien päälle, niin pääset riikyydillä pihaan» – Pehtori oli silloin mennyt rovastin puheille... ja vähän päästä oli tullut ja sanonut, että rovasti oli käsenyt ryyptellä Mattia siitä hyvästä...

Matti katasti rovastiin kulmainsa alta. Rovasti kalisteli avaimiaan taskussaan, nousi seisoaalleen, kulki pari kertaa lattian yli, veti käden ja avaimet taskustaan ja meni lahvin sa luu. Avasi sen... niinkuin oli joka kerta ennenkin Matin käydessä ja kertoessa avannut... otti pullon ja pikarin ja käski Matin tulla ottamaan ryyppy. Matti esteli niinkuin aina ennenkin oli estellyt... sanoi, että jos menee päähän vanhan miehen... mutta otti sitten kuitenkin ryyppyn, niinkuin oli aina ennenkin ottanut. Rovasti pisti taas pullon ja pikarin piiloon, lukitsi lahvin, pisti avaimet taskuunsa ja istuutui keinumaan.

Puheltiin minkä mitäkin, pidettiin vähän väliäkin ja tupakoitiin.

Tuli siihen sitten rovastin ruustinnakin Mattia kättelemään ja haastattelemaan...

Kysyi ruustinna, mitä Matille kuuluu ja mitenkä Liisa jaksaa. – Eihän Matille mitään erinäistä... ja hyvinhän Liisakin jaksaa – mikäpä sillä jaksessa, kun oli leipää ja lämmintä...

– Pitäisi toki Matin tuoda Liisaa useammin kirkkoon... kun ei Matti käytä Liisaa kirkossa kuin moniaan kerran talvessa, sanoi ruustinna.

– Ei se toki ole milloinkaan yhteen kertaan jäänyt... saisihan se käydä pari kolmekin kertaa, jos tahtoisi.

– Eikö se tahdo?

– Ei tuo hyvin tahdokaan, kun sai lasit, että näkee kirjaa itsekin katsella.

– Vieläkö Matti näkee ilman lasia?

– Minäkö? – Ei, hyvä ruustinna, en minä ole pitkään aikaan nähnyt... lautaksi lyöpi, en näe mitään, vaikka kuinka koettaisin...

– Matin pitäisi ostaa silmälasit.

– Silmälasitko? – Ei... olen minä koetellut, vaan ei ole ollut käypiä...

Matti ei uskaltanut katsoa rovastiin. Rovasti keinui ja puhalteli savuja kattoon. Katasti vilkasemalla Mattiin... hän tiesi, että Matti oli huonolukuinen, hyvin huonolukuinen.

– Kukapa niitä elukoita ruokkisi, jos Liisa joka pyhä kävisi kirkossa, sanoi Matti.

– Matin pitäisi ottaa piika Liisalle avuksi... onhan Matti varakas mies...

– Mikä varakas mies minä?... ei toki, hyvä ruustinna – kunhan leivässä pysyy –

– Jolla toki kuuluu olevan rahoja velkanakin...

– Ne on niitä ihmisten puheita... hyvä, kunhan leivässä pysyy.

– Niin, vaan pitäisi sitä Matin kuitenkin käyttää Liisaa rautatietä katsomassa. Tokko lie Matti vielä itsekään käynyt...?

– En o’o käynyt... onko se missä kaukana?

– Ei se ole kaukana täältä. Me kun lähdimme aamiaisilta niin oltiin puolen päivän aikana rautatiellä... huru långt ä’ de’ nu heller, pappa, ti’ järnvägen?

– Tietäähän Matti Lapinlahden kirkon? sanoi rovasti.

– Kyllähän minä sen tiedän, vaikk’en ole käynyt.

– Rautatie kulkee aivan lähitse Lapinlahden kirkon.

– Vai sieltä se kulkee?

– Kun lähtee aamusilla ajamaan, niin on iltasilla Helsingissä.

– Vai niin sukkelaan... viipyköhän kauvan, jos menee ulkomaille?... kuuluuhan sillä sinnekin pääsevän.

– Se on sitä myöten, minne menee... Ranskanmaalle ennättää viidessä päivässä, jos tiukkaan ajaa.

– Entäpä Amerikkaan?

– Sinne ei pääse rautatiellä, kun on meri välissä. Matti katsoisi... tässä kartalla näkyy, että on tämmöinen aava meri välillä, Atlantin meri...

– Niinpähän näkyy.

– Mutta sukkelaan se menee ja siinä on toista kulkea kuin meidän kärryillä kolistellen.

– Mahtaapa olla.

– Ei tärise... ja menee semmoista vauhtia, että silmissä vilisee.

– Ruunuko sen on laittanut?

– Ruunu.

– Ruunuhan se semmoisia – tottahan sen pitää mennä hyvää kyytiä, kun ruunu panee oriinsa eteen. – Vaan sitä minä tässä vähän kuitenkin, että onkohan se totta, kun puhuvat, että ne rautatien hevoset syövät halkoja... ei mahda olla, taisi vaan pehtori minua narrataakseen...?

Rovasti ja ruustinna, vaikka itse viisasta väkeä, eivät milloinkaan kuitenkaan nauraneet, jos joku heidän mielestään sattui tyhmemmästikin puhumaan... Ja mistäpä Matti sen niin tiesikään ja taisikaan tietää? Ja kun ruustinna oikein ajatteli, niin olihan hänellekin alussa tullut hevoset mieleen, kun oli kuullut rautatiestä puhuttavan? – oli hän myöskin ajatellut: rautatie – tottahan se on tie, joka on raudasta, niinkuin maantie maasta ja mullasta.

Rovasti oli jo ylioppilaana ollessaan nähnyt Helsingin rautatien eikä hän enää muistanut, mimmoiseksi hän lie sen ensiksi ajatellut. Hänen suunsa meni vähän nauruun, mutta sitten rupesi hän hiljaisesti ja maltillisesti selittämään.

– Se, näetsen, on sillä tavalla, ett’ei siinä hevosia tarvita... vaunut kulkevat höyryn voimalla... onhan Matti nähnyt vaunuja?

– Tokihan minä toki olen vaunuja nähnyt!

– Ei ne ole samanlaisia vaunuja kuin meillä on... ne pitää olla erilaisia, jotka höyryn voimalla kulkevat.

– Kai ne pitää olla erilaisia.

– Ne on kuin huoneita ikään...

– Vai niinkuin huoneita... ei nyt kiitetä!

– Ja niitä panee höyry liikkeelle niinkuin höyryvenheitä... onhan Matti nähnyt »Suomelan»?

– Näinhän minä tuon mennä kesänä tuossa salmella sätkättävän.

– Niin no, sen panee höyry liikkeelle vettä myöten ja lokomotiivin eli veturin, joka vaunuja vetää, sen panee kanssa höyry liikkeelle. Siipien sijasta pitää vaan olla pyörät, kun se kulkee maalla.

– Niinpä kai – eihän se miten siipiensä varassa mahtaisi maata myöten kulkea. –

Kyllä Matti nyt ymmärsi sen täydelleen, minkälainen se oli... semmoinen, joka oli kuin höyryvenhe ja nostetuna pyörien päälle.

...Mutta kyllä se oli kuitenkin vähän kumma laitos! ... vaan tottapaahan rovasti tiesi, kun oli itse nähnyt.

– Ymmärtäähän Matti sen nyt?

– Kyllä minä nyt, kyllä minä nyt!...

– Niin, semmoinen se on, sanoi ruustinna. – Matti ottaisi kahvia... ja leipää kanssa. Kyllä Matin pitää käydä sitä katsomassa ja ottaa Liisa mukaan.

Matti joi kahvia eikä vastannut mitään.

– Eikö tuota pitäne uskoa katsomattakin... mitäpä tuota enää vanha mies kaikista lystistä... tiedänhän minä, minkälainen se on, kun rovasti on selittänyt.

– Ei sitä osaa kukaan oikein toiselle selittää, sanoi ruustinna, omin silmin se nähdä pitää... kyllä sitä täytyy käydä katsomassa!

– Suur' kiitosta! – Jokohan pitänee käydä –?

– Kyllä... ihan varmaan, ja ottaa Liisa mukaan.

– Mahtaa kai sen mieli ruveta sinne tekemään, kun kuulee.

Ruustinna lähti askareilleen, mutta rovasti ja Matti vielä juttelivat minkä mistäkin. Siitä juttelivat, kuinka

paljon se ihmisjärki ajattelee ja laittelee ja mihinkä se vielä menneekin.

Ja rovasti sanoi, että »kunhan se ei vaan yli voimainsa menisi rimpuilemaan...»

– Ja reistailemaan, sanoi Matti.

– Kyllähän se on hyvä, että ihminen järkeänsä käyttää, joka sille on luomisessa annettu... jos se ei vaan siitä ylpeilemään rupeaisi ja unohtaisi kaiken antajaa –, sanoi rovasti ja lisäsi että »Jumalan töitähän ne on rautahöyryt ja rautatietkin ja vaikka ne ihmetöitä ovatkin, niin ei ne ole ihmisten, mutta Jumalan –»

– Eipähän ne kenenkä muunkaan liene, myönsi Matti.

Ja kovin häntä ajattelutti se kumma laitos, joka oli kuin höyry ja pyörän päälle nostettu... Vaan rovastia haukottutti eikä tahtonut puhe oikein sujua enää... ja niin Matti heitti hyvästinsä ja lähti.

Juhani Aho *Rautatie*

Rautatie eli kertomus ukosta ja akasta, jotka eivät olleet sitä ennen nähneet on suomalaisen realismin kulmakiviä ja Juhani Ahon läpimurtoteos.

Aho kuvaa pistävän tarkasti mutta lämpimällä huumorilla syrjäkylän ihmisiä uuden ajan kynnyksellä.

www.wsoy.fi 84.2 ISBN 978-951-0-42537-4

KANNEN MAALAUUS Susanne Gottberg

9789510425374

